

Informe:

Vulneracions de drets humans al Centre d'Internament d'Estrangers de Barcelona 2021

Irídia_

CRÈDITS

Autors/es:

- Marta Bolinches
- Jordi de Senespleda
- Andrés García Berrio
- Anaïs Franquesa

Edició i correcció:

- Raquel Martínez

Disseny i maquetació:

- Irene Garcia
- Valentina Lazo

Primera edició:

- Barcelona, 16 de desembre de 2021

Amb el suport de:

**Ajuntament
de Barcelona**

**Generalitat de Catalunya
Departament d'Igualtat i Feminismes**

1. Introducció

El racisme institucional té la seva màxima expressió en la Llei d'Estrangeria que, a més de vulnerar el dret de mobilitat, condemna les persones que migren a la irregularitat, a viure en la invisibilitat administrativa i a la criminalització social. Aquesta mateixa llei legitima l'existència de **Centres d'Internament d'Estrangers (CIE)**, espais on es priva de llibertat a persones migrants sense haver comès cap delictes, simplement per no trobar-se en una situació administrativa regular; ja sigui perquè han entrat per vies no legals a l'Estat Espanyol o bé perquè hi viuen sense tenir una situació administrativa regularitzada.

Aquests internaments es produeixen per poder deportar les persones sense regularització en el marc d'un procediment de devolució o d'expulsió, o bé, excepcionalment, en el marc de l'execució d'una condemna penal d'expulsió. La durada de l'internament a un CIE pot arribar a ser de 60 dies. Si dins aquest termini la persona no ha pogut ser deportada al seu país d'origen, se la posa en llibertat.

La qüestió nuclear és que la Llei d'Estrangeria fa molt difícil la migració per vies legals i segures, **vulnerant greument la dignitat de les persones migrants sota el pretext de la necessitat del control fronterer**. Les greus restriccions que existeixen per a que una persona migrant pugui regularitzar la seva situació administrativa suposa que hi hagi gent que porta molts anys residint a l'Estat Espanyol sense haver-ho aconseguit, o que una vegada ho ha aconseguit caigui en situació d'irregularitat sobrevinguda per haver perdut la feina o altres requisits.

A més a més, la situació d'irregularitat administrativa suposa la possibilitat constant i imprevisible de poder ser detinguda i deportada. Aquesta situació de deportabilitat situa a un ampli sector de la població migrant en una persistent exclusió dels seus drets, com la llibertat ambulatoria.

L'internament i privació de llibertat de persones migrants per no tenir la situació administrativa regularitzada és en si mateix una vulneració de drets, així com també ho és la deportació. A més, **els CIEs són espais on la privació de llibertat va acompanyada de vulneracions de Drets Humans**, com fa anys que denunciem.

Les condicions de les persones internes a un CIE sovint són pitjors que les de les persones que són a les presons. Això s'ha evidenciat des de l'esclat de la pandèmia de la COVID-19, durant la qual hem assistit a un **retrocés sense precedents en la garantia dels drets de les persones internes al CIE de Barcelona**; per part dels Jutjats de Control i de la Direcció del Centre.

A Barcelona, a diferència d'altres CIEs de l'Estat espanyol, des d'octubre de 2020 fins el mes de juny de 2021 van estar totalment prohibides les visites de familiars i ONGs; malgrat l'aixecament de restriccions per la pandèmia i la insistent demanda de les entitats de drets humans.

El dret de defensa de les persones internes, que normalment en molts dels casos ja es troba afectat perquè els advocats d'estrangeria es troben a centenars de quilòmetres, ha estat greument pertorbat durant aquest 2021. Tant és així, que s'ha obstaculitzat i **s'ha arribat a impedir l'entrada d'advocats d'Irdia per a visitar persones que ho sol·licitaven**.

També cal destacar que hi va haver una vaga de fam de 41 persones, en un moment on encara no estaven reestablertes les visites d'entitats i no s'estava podent fer una tasca de monitoreig per a supervisar ni aquesta ni d'altres situacions. D'ençà el mes de juny s'ha restablert un règim de visites de familiars i ONGs que és molt restringit i afecta greument els drets de les persones que es troben internes al CIE de Barcelona.

Aquest 2021 també s'ha tingut coneixement per fonts policials i de la Fiscalia que finalment **no s'obrirà el mòdul de dones**, que feia dos anys que es projectava per tal d'internar i expulsar dones en situació irregular.

En el moment de publicar aquest informe, **el Ministeri d'Interior no ha publicat les dades relatives a les persones internades als CIEs durant l'any 2021**, així com tampoc en relació a les deportacions. Aquesta és una greu deficiència en termes de transparència, atès que dificulta o impedeix el monitoratge de la situació per part de les organitzacions de drets humans. Això no succeeix en l'àmbit penitenciari –on les dades es publiquen de manera mensual–. L'any 2020, del que sí hi ha dades, l'Estat espanyol va deportar un total de 3.739 persones. D'aquestes deportacions 1.835 van ser expulsions i 1.904 van ser devolucions.

Al llarg del 2020 un total de 445 persones van ser internades al CIE de Barcelona¹. El mateix any, en tot l'Estat Espanyol se'n van internar 2.224, tot i que només en el 56,12% dels casos es va arribar a executar la seva devolució o expulsió.

En aquest informe s'exposen les principals vulneracions de drets humans detectades al CIE de Barcelona durant el 2021, així com les principals novetats relatives als litigis que Irídia duu a terme en representació de persones que han denunciat patir **situacions de tortura i/o tractes inhumans o degradants al Centre d'Internament d'Estrangers de la Zona Franca**. Finalment, hi ha un apartat de conclusions i un de recomanacions de millora que esperem que siguin ateses per les administracions responsables.

Foto: **Valentina Lazo** ↓

1. De l'Informe "Razón jurídica y sinrazón política" (2020) elaborat pel Servicio Jesuita a Migrantes (SJM), <https://sjme.org/wp-content/uploads/2021/06/Anexo-datos-estadisticos-informe-CIE-2020-SJM.pdf>

2. Els impactes de la pandèmia al CIE

Degut als efectes de la pandèmia, durant l'any 2020 el CIE va restar tancat entre els mesos d'abril i octubre. Des de la seva reobertura a l'octubre de 2020, en plena segona onada de la pandèmia i sense garantir les mesures sanitàries necessàries, la **discrecionalitat i arbitrietat per part de la direcció del Centre i dels Jutjats de Control ha estat persistent i ha perjudicat greument els drets de les persones internes.**

Com denunciàvem a l'informe de l'any 2020, la reobertura del CIE durant la segona onada de la pandèmia va provocar un brot de COVID-19 entre les persones internes. El CIE de Barcelona no és un espai habilitat degudament per afrontar aquestes situacions: degut a això, diversos interns van contagiar-se. En aquests casos, en lloc de ser traslladats a un espai adequat, van estar aïllats durant 10 dies en condicions molt dures, amb una afectació psicològica molt important, que va fer que arribessin a autolesionar-se en diverses ocasions.

En aquest context, des d'Irídia vam rebre peticions de diverses persones internes que sol·licitaven una visita amb una advocada per a denunciar situacions de maltractaments. En resposta, diverses advocades d'Irídia es van desplaçar al CIE per visitar els interns que ho havien sol·licitat. Es va dificultar el seu accés en més d'una ocasió i una de les vegades es va arribar a impedir, vulnerant greument el dret a la defensa jurídica. Incomprensiblement, davant la denúncia d'aquests fets per part d'Irídia, **els Jutjats de Control no van adoptar cap mesura per garantir el benestar dels interns.** Al contrari: van dictar una resolució en la que susprenien el règim de visites establert des de 2013, restringint totalment l'accés a familiars i ONGs, i permetent només visites de lletrats, prèvia petició per escrit, indicant-ne el motiu i la urgència. A més, en el cas de visites de lletrats que no estiguessin designats en una causa d'estrangeria s'imposava que les visites havien de ser per videoconferència.

Cal tenir en compte que limitar les visites de familiars, amics i ONGs afecta al dret de visites reconegut a l'article 16 del Reglament del CIE (RD 162/14) i al dret dels interns de tenir contacte amb ONGs i entitats de protecció de drets humans reconegut a la LO 4/2000 i també, explícitament, a la Interlocutòria dels Jutjats

de Control de Barcelona de 27 de juny de 2013 sobre visites d'entitats de drets humans al Centre. Així mateix, la limitació de visites d'advocats afectava al dret a la tutela judicial efectiva de les persones internes.

Igualment, i seguint amb l'arbitrarietat creixent en aquest període, durant els mesos de gener i febrer de 2021, per indicació expressa de la Direcció del Centre, els interns van deixar d'emplenar les peticions per demanar visites amb advocats. Durant aquest període, ambdós Jutjats de Control del CIE de Barcelona van dictar resolucions contradictòries, sense que la Direcció del Centre canviés la seva manera de gestionar les visites, permetent únicament l'accés de lletrats sense necessitat d'instància prèvia. Al mes de març la Direcció del CIE va canviar i aquest nou equip gestor va tornar a impedir l'accés a advocades d'Irídia que volien visitar persones internes en fins a dues ocasions, vulnerant de nou el seu dret a la defensa. Aquesta situació s'exposa detalladament a l'apartat sobre dret de defensa al CIE.

Així doncs, **fins al juny de 2021 no es va permetre l'accés d'ONGs al CIE de Barcelona**, fet que va comportar que Irídia fos l'única entitat de drets humans que, de facto i malgrat les restriccions, estava podent fer visites dins el Centre mitjançant peticions directes dels interns a advocats de l'entitat. D'aquesta manera, era impossible conèixer si s'estaven produint vulneracions de drets i, per tant, el canal perquè els interns sol·licitessin visites del nostre Servei d'Atenció i Denúncia Davant Situacions de Violència Institucional es va veure molt afectat.

Finalment, el passat mes de juny els Jutjats de Control del CIE van dictar una resolució que restablí de manera restringida les visites generals al CIE de la Zona Franca de Barcelona (de familiars i d'ONGs). En aquesta resolució els Jutjats deixen en mans de la Direcció del Centre l'establiment d'horaris, freqüència i condicions de les mateixes. Ara per ara, la Direcció ha establert uns horaris molts limitats. Entenem que amb aquesta decisió els Jutjats de Control cedeixen a la Direcció del Centre una facultat discrecional de limitar les visites, que no li correspon i que, a tenor de les experiències viscudes, **perjudica greument els drets de les persones internes**.

La situació de regressió en la garantia de drets al CIE de Barcelona arrel de la pandèmia contrasta, i és encara més greu, amb les mesures adoptades a altres centres de privació de llibertat, com són les presons o altres CIEs de l'Estat es-

panyol. Així doncs, des de la reobertura del CIE de Barcelona a l'octubre de 2020 fins al juny de 2021, s'hi va prohibir l'accés de les ONG i dels familiars amb l'aval dels Jutjats de Control, mentre que això no ha estat així en altres CIEs de l'Estat com els de Madrid o Múrcia.

Inclús finalitzat l'estat d'alarma i aixecades la gran majoria de restriccions, al CIE de Barcelona s'ha restablert el règim de visites d'ONGs **limitant-les a dos dies a la setmana i impedit-les la resta de dies**. Mentre, una interlocutòria recent del Jutjat de Control del CIE de Murcia estableix que les ONGs han de poder accedir cada dia al Centre, matí i tarda.

Foto: **Valentina Lazo** ↓

3. Dificultats en l'exercici del dret a la defensa

El dret de defensa és un dret bàsic i fonamental, reconegut a la Declaració Universal dels Drets Humans (art. 10) així com a la pròpia Constitució Espanyola (art. 24) integrat dins el dret fonamental a la tutela judicial efectiva. Així mateix, el dret a l'assistència lletrada de les persones que es troben privades de llibertat constitueix un dret fonamental que fins i tot el Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH) ha posat de relleu, considerant que l'assistència lletrada, l'examen mèdic i el dret a informar a un tercer d'una detenció constitueix la salvaguarda fonamental davant el maltractament de les persones detingudes (STEDH de 18 de setembre, *Türkan c. Turquia*). Així doncs, el TEDH considera inclús que les irregularitats que obstaculitzin o impedeixin l'accés a aquests drets, en la mesura en què generalment la seva absència afavoreix l'existència de tortura, constitueixen indicis per poder avalar una hipòtesis inculpatòria.

Així doncs, no hi ha dubte que el dret de defensa de les persones que es troben internes en un CIE hauria de gaudir de la màxima garantia i protecció malgrat que, a la pràctica, existeixen nombroses dificultats que l'obstaculitzen i inclús impedeixen el seu accés.

En el cas del CIE cal diferenciar el dret de defensa d'un intern en relació al procediment d'internament i expulsió segons la Llei d'Estrangeria, i el dret de defensa en relació a qualsevol altre circumstància personal, com pot ser haver patit una situació de violència institucional dins el Centre.

A. Dret a la defensa al CIE

En relació a l'exercici del dret de defensa jurídica al CIE, és fonamental posar de manifest que el sistema de designació de l'advocat d'ofici en relació a l'internament i procediment d'expulsió provoca que, en la gran majoria dels casos, els seus advocats no visitin les persones internes. Això és degut a que és la policia qui proposa l'internament dins el CIE de persones amb la situació administrativa no regularitzada, i tot seguit el Jutjat d'Instrucció del lloc on la persona ha estat detinguda decideix. Per tant, l'advocat d'ofici designat serà del lloc on ha estat detinguda i on passa a disposició judicial. Això suposa que moltes persones, sobretot aquelles que acaben d'arribar a través de vies marítimes informals a l'Estat

espanyol, tinguin al seu representant legal a centenars de quilòmetres: per exemple, una persona internada al CIE de Barcelona pot tenir el seu advocat a les illes Canàries.

En no realitzar-se una nova designa de representació lletrada al lloc d'internament, la persona interna o bé no pot comunicar-se amb el seu advocat d'ofici o únicament podrà fer-ho per telèfon. L'Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona s'encarrega del Servei d'Orientació Jurídica del CIE i atenua la situació per a aquelles persones que sol·liciten la seva assistència, però en cap cas és suficient per a garantir el dret de defensa de les persones internes de manera efectiva. Poder exercir una defensa jurídica amb degudes garanties sense haver pogut visitar la persona representada és quelcom impensable per a qualsevol professional del sector.

Un altre element clau és la falta d'intèrprets per a aquells casos en què la persona interna i el lletrat no tinguin una llengua comuna, més enllà dels actes processals a comissaria o al Jutjat. Així mateix, tampoc existeix un servei de traducció perquè les persones internes puguin parlar tant amb organitzacions socials com amb altres lletrats que considerin.

D'altra banda, i amb independència del seu procediment d'internament i expulsió, les persones internes també tenen dret a defensa jurídica en relació a qualsevol altre assumpte, com pot ser haver patit una situació de violència institucional dins el Centre. Aquest fet, que resulta evident als centres penitenciaris, es posa en entredit al CIE de Barcelona, dificultant, i en ocasions inclús impedit, les visites d'advocades alienes als procediments d'estrangeria.

Ja a l'[informe de l'any](#) passat es denunciava que, durant els mesos d'octubre i novembre de 2020, des del CIE de Barcelona es va dificultar l'accés a vàries lletrades per a entrevistar-se amb persones internes que volien denunciar agressions. De forma incomprendible, aquest any 2021 s'ha tornat a viure la mateixa situació en fins a dues ocasions: tal com s'ha explicat en l'apartat relatiu a l'impacte de la pandèmia al CIE, coincidint amb el canvi de Direcció del Centre al mes de març es va impedir l'entrada d'un lletrat d'Irdia al·legant que feia falta una petició prèvia per escrit per part de l'intern. Els interns havien anat emplenant aquest tipus de peticions des de finals de 2020 arrel d'un acord amb els Jutjats de Con-

trol; però els mesos de gener i febrer el propi CIE les havia retirat expressament, indicant a les persones internes que ja no eren necessàries. No obstant, es va tornar a exigir de manera discrecional impedit així de facto que una persona pogués entrevistar-se amb l'advocat que havia sol·licitat, i negant-se inclús a acceptar una petició escrita realitzada en el mateix moment. En una segona ocasió, al mes de maig, la persona interna sí que havia omplert la petició, però igualment es va impedir l'entrada del lletrat al·legant que la visita havia de fer-se per videoconferència ja que no es tractava de l'advocat d'ofici designat en el procediment d'estrangeria.

Des d'Irídia, a més d'interposar les corresponents queixes tant al Jutjat de Control com a la Direcció del Centre, es va procedir a realitzar la visita per videoconferència. Un agent del Cos Nacional de Policia va estar present durant la visita, vulnerant el dret a mantenir una entrevista de caràcter reservat, i la confidencialitat i la privadesa bàsiques en qualsevol conversa entre una persona interna i el seu advocat. Això, a efectes pràctics, pot impedir el dret a la tutela judicial efectiva d'una persona interna que vulgui interposar una denúncia per una situació de maltractament.

B. Dret a la defensa als Jutjats

Un cop superades les traves existents al propi Centre, una de les grans dificultats per poder exercir l'efectiu dret de denúncia de situacions de tortura o altres tractes o penes cruels, inhumans o degradants al CIE, és la lentitud de la tramitació dels procediments penals en relació a l'agilitat de l'expulsió de la persona denunciant i els possibles testimonis. Això suposa que en la majoria dels casos en què els Jutjats de Guàrdia no acorden de manera urgent la diligència de presa de declaració dels perjudicats i/o la suspensió de la deportació, quan la denúncia arriba al Jutjat assignat per portar la investigació penal, i aquest decideix acordar la pràctica de diligències, la persona afectada i els testimonis ja han estat expulsats al seu país d'origen. Aquest fet no hauria d'impedir el curs de la investigació, però com s'explica en l'apartat de violència institucional, a la pràctica comporta en molts casos la impunitat dels fets denunciats.

A aquesta realitat s'ha d'afegir que alguns Jutjats d'Instrucció dificulten la representació que exerceixen les advocades de les persones denunciants en el procediment penal a partir del qüestionament d'elements formals.

4. Violència institucional

La principal tasca que desenvolupa Irídia al CIE de Barcelona és en relació a eventuais situacions de violència institucional que poden donar-s'hi i als conseqüents procediments de denúncia. A partir del treball continuat, les visites de monitoratge i la col·laboració amb altres entitats com Migra Studium o Tanquem els CIE, Irídia dona una resposta ràpida oferint atenció jurídica a qualsevol persona que vulgui denunciar una situació de violència institucional, ja sigui a petició directa de les persones que es troben internes al CIE, dels seus familiars o per derivació d'aquestes entitats.

En el cas que la persona en qüestió vulgui interposar una denúncia penal se l'acompanya en aquest procés, que pot durar diversos anys a causa dels múltiples obstacles que trobem a l'hora de denunciar aquestes situacions. Els obstacles més habituals són la no-presa de declaració de la persona denunciant des d'un inici, la seva deportació i la dels testimonis i els reiterats arxius per part del Jutges d'Instrucció en base a aquestes deportacions. A això cal sumar-hi la inacció del Ministeri Fiscal en la seva funció d'exercir l'acció penal i d'instar a l'autoritat judicial a l'adopció de mesures cautelars i a la pràctica de diligències per a esclarir els fets. Per últim, cal apuntar la manca de càmeres de videovigilància o el no-assurament i custòdia de les gravacions, en els casos en que sí hi ha càmeres.

Aquest són alguns dels múltiples exemples d'obstacles que dificulten, alenteixen i inclús arriben a obstruir el curs de la investigació i el posterior enjudiciament dels fets denunciats. Aquests entrebancs xoquen amb l'obligació clara que té l'Estat d'investigar de manera efectiva i suficient els casos de denúncies per tortura, tracte inhumà o degradant i aquelles actuacions contra la integritat física i moral per part de forces i cossos de seguretat. L'incompliment d'aquesta obligació de l'Estat pot vulnerar la prohibició de la tortura en si mateixa, pel fet processal de no investigar-la. Així doncs, aquesta obligació clara i inequívoca ja ha portat al Tribunal Europeu de Drets Humans a condemnar l'Estat Espanyol pel seu incompliment en 12 ocasions.

De tots aquests entrebancs, la principal dificultat que identifiquem en la denúncia de situacions de violència institucional al CIE és que les persones agredides i els testimonis són expulsats escassos dies després dels fets en la majoria de casos. Això suposa habitualment que els Jutjats d'Instrucció de Barcelona arxiven la denúncia al·ludint la impossibilitat de prendre declaració a la persona denun-

ciant. Això obliga a Irídia a recórrer aquesta decisió a l'Audiència Provincial de Barcelona que, a dia d'avui, sempre ha donat la raó a l'acusació particular d'Irídia en el sentit que l'expulsió de la persona denunciant no és un motiu suficient per arxivar aquestes denúncies i investigacions, que ens molts dels casos podrien constituir delictes molt greus de tortura i contra la integritat moral.

Al llarg d'aquest 2021 la tasca de monitoreig que realitza Irídia al CIE de la Zona Franca de Barcelona s'ha vist profundament destorbada per la restricció i limitació de les visites d'advocats del nostre Servei a persones que ho havien sol·licitat, tal com s'ha explicat en els apartats anteriors. En aquest període s'han realitzat un total de cinc visites i no s'ha interposat cap denúncia nova per situacions de violència institucional.

Cal tenir en compte que fins al juny de 2021 no es va permetre l'accés d'ONGs al CIE, fet que va comportar que Irídia fos l'única entitat de drets humans que estava podent visitar dins el Centre. Així doncs, no podent entrar ni familiars ni ONGs, era impossible conèixer si s'estaven produint vulneracions de drets i, per tant, el canal perquè els interns sol·licitessin ser visitats pel nostre Servei es va veure molt afectat.

No obstant, tal i com es va recollir a l'[informe de l'any passat](#)², al llarg del 2020 es van presentar sis denúncies per situacions de violència institucional contra agents del Cos Nacional de Policia encarregats de la custòdia del Centre. En total, tenint en compte els casos oberts en anys anteriors, ara mateix estem representant davant els tribunals a 8 persones en 6 causes obertes per denúncies de violència institucional. En tots aquests casos els interns relaten agressions físiques per part dels agents policials encarregats de la custòdia del Centre, així com tractes vexatoris i/o degradants.

Una dada que evidencia els obstacles que trobem en l'avenç d'aquestes denúncies és que **tots els procediments judicials que actualment resten oberts per denúncies de situacions de violència institucional al CIE de Barcelona en què Irídia representa els perjudicats han sigut prèviament arxivats pels Jutjats d'Instrucció encarregats de la investigació**. No ha estat fins que l'equip jurídic d'Irídia ha interposat recursos contra els arxius que s'han reobert.

2. De l'Informe "Vulneracions de drets humans al Centre d'Internament d'Estrangers de Barcelona 2020" elaborat per Irídia <https://iridia.cat/wp-content/uploads/2020/12/INFORME-CIE-2020-V2.pdf>

Aquest 2021 ha estat un any en què hem rebut resolucions importants en aquest sentit, per part de l'Audiència Provincial de Barcelona, que **han obligat a reobrir i seguir amb la investigació de 4 denúncies arxivades prèviament; sempre després que l'equip jurídic d'Irídia hagi interposat els corresponents recursos de reforma i apel·lació.**

En destaquem especialment aquestes tres:

1

A inicis de 2021 vam rebre la bona notícia que l'Audiència Provincial de Barcelona estimava un recurs d'apel·lació interposat per Irídia i reobria la investigació d'una denúncia de desembre de 2019 que havia estat arxivada sense prendre declaració al denunciant ni als testimonis. En una resolució molt important i sense precedents, la Secció Sisena de l'Audiència Provincial de Barcelona recollia, de manera completa i argumentada, la necessitat que els Jutjats realitzin una tutela judicial reforçada en els casos de maltractaments i tortures. La resolució tenia en compte també que la situació en la que es realitza el delicte comporta l'existència de poques proves i que, per tant, els tribunals han de fer un esforç indagatori. Així mateix, senyalava la gran importància de la declaració de la persona denunciant que en molts casos és la prova principal del delicte, com succeeix amb delictes d'altra índole. També apuntava diverses irregularitats presents en el cas, com la inexistència de càmeres de videovigilància en alguns punts de l'interior del Centre sense explicació, o la manca d'exhaustivitat dels informes mèdics del denunciant realitzats pel Servei Mèdic del Centre. Així doncs, la Secció Sisena de l'Audiència Provincial de Barcelona, en una interlocutòria exemplar d'acord amb una aplicació garantista de drets humans segons la normativa espanyola, internacional i la jurisprudència consolidada, conclouia:

“Es indudable que, tal y como sucede con el resto de delitos, la completa erradicación de las torturas y de los malos tratos constituye sólo un horizonte o ideal al que tender, nunca plenamente alcanzable. Las personas privadas de libertad, además, carecen de la posibilidad de autodeterminarse quedando en soledad a merced de los funcionarios de custodia, en un contexto irremediabilmente coercitivo, por los que las posibilidades de abuso siempre se encuentran latentes. Pero tampoco cabe duda de que la existencia de investigaciones efectivas, cuando hay sospechas de la comisión de hechos ilícitos, no sólo constituye una elemental exigencia de justicia sino, además un mecanismo indispensable para disuadir de su comisión y para reducir drásticamente la posibilidad de su ocurrencia.”

Així mateix, també cal destacar que al llarg d'aquest 2021 s'han reobert dues denúncies interposades en el context de reobertura del CIE durant la segona onada de la pandèmia la tardor de 2020 per una situació molt greu; que recollíem al passat [informe Vulneracions de Drets Humans al CIE de Barcelona 2020](#)³.

Els dos casos es van produir en un context d'aïllament per haver donat positiu de COVID-19. Les dues persones que van presentar denúncia descriuen unes condicions de quarentena absolutament inhumanes i degradants, tant pel propi espai on es trobaven com pel tracte rebut per part d'alguns dels agents que els custodiaven, arribant fins al punt d'autolesionar-se.

En aquest sentit, una de les denúncies exposava el següent:

3. De l'Informe “Vulneracions de drets humans al Centre d'Internament d'Estrangers de Barcelona 2020” elaborat per Iridia <https://iridia.cat/wp-content/uploads/2020/12/INFORME-CIE-2020-V2.pdf>

“Vaig passar deu dies aïllat en una habitació del CIE que no sé localitzar dins del Centre. L'habitació no comptava amb cap moble, ni cadira, ni llit on pogués seure o estirar-me. Tampoc tenia cap taula ni prestatgeria. Tampoc hi havia llum. Només hi havia una finestra. Vaig passar les 24 hores d'aquells 10 dies tancat en aquella habitació sense tenir contacte amb cap altre intern, dormint i menjant al terra. Només podia sortir per anar al lavabo quan ho demanava als agents i si aquests accedien a obrir-me la porta per deixar-m'hi anar. En ocasions, vaig haver de fer les meves necessitats a través de la finestra perquè els agents es negaven a deixar-me sortir per anar al bany. Vaig perdre la noció del temps, sent incapaç de situar quan es van produir tots els incidents que vaig viure durant l'aïllament. Durant aquests 10 dies, sense poder precisar ni quin dia ni a quina hora, vaig rebre en dues ocasions agressions per part de la policia. La primera agressió que vaig rebre va ser al principi de l'aïllament. Fruit de la situació d'isolació que estava vivint, tancat tot el dia, sense poder parlar amb ningú, sense un llit on poder estirar-me, sentint que m'estaven tractant de forma degradant i inhumana, vaig agafar el ganivet de plàstic que em van proporcionar per menjar i em vaig autolesionar, provocant-me talls arreu del cos. Quan els agents se'n van adonar, van entrar a l'habitació dient-me que em tranquil·litzés, em van agafar els braços per l'esquena immobilitzant-me i, llavors, van començar a donar-me cops de puny i puntades. Mentre uns m'agafaven, la resta em colpejaven. No puc discernir quants agents hi havia en aquell moment dins de l'habitació, però sé que dos d'ells portaven el casc protector. Durant els dies següents, encara en aïllament, em van portar el menjar i me'l van tirar, mostrant un absolut menyspreu per mi i per la delicadíssima situació que vivim tots els interns al CIE i, més encara, els que ens trobem separats i sols dins el propi aïllament d'un centre de reclusió com el centre per estrangers. Em vaig queixar, vaig dir als agents que m'estaven tractant com un gos i això va provocar que entressin a l'habitació i de nou em colpeguessin. Com en l'anterior ocasió, em van agafar els braços per l'esquena immobilitzant-me i quan em tenien immobilitzat entre dos o tres, la resta em donaven cops de puny i puntades.”

2

L'altra denúncia narra una situació molt similar. En aquest cas concret, la persona explica que va ser agredida per diversos agents policials com a represàlia per una discussió amb ells per voler fumar. Explica que les agressions van ser amb el bastó policial i que, després dels fets, i malgrat demanar que el visités un metge, els agents van fer-li cas omís. Davant la desesperació per la situació viscuda, i el tracte que estava rebent durant aquells dies –dormint i menjant al terra, totalment sol, sense llum, etc.–, va arribar a autolesionar-se.

Ambdós denunciants van ser deportats abans de prendre'ls declaració, malgrat l'equip jurídic d'Irídia va sol·licitar-ho expressament al Jutjat de Guàrdia corresponent. Posteriorment, en el primer dels casos el Jutjat va arxivar la denúncia al·legant versions contradictòries entre els informes del CIE i la denúncia interposada i la impossibilitat de prendre declaració al denunciant per haver sigut expulsat, sense practicar les diligències d'investigació que Irídia sol·licitava. En el segon dels casos, el Jutjat d'Instrucció va acordar l'arxiu del procediment havent-se limitat a sol·licitar a la Direcció del Centre informes sobre els fets denunciats i sense ni tan sols haver sol·licitat les càmeres de videovigilància ni haver realitzat cap altra diligència per a investigar els fets.

Així doncs, en ambdós casos l'Audiència Provincial de Barcelona ha obligat a reobrir els procediments per tal de realitzar diligències d'investigació entre les quals es preveu prendre declaració per videoconferència a un dels denunciants, amb qui Irídia ha pogut contactar, des del seu país d'origen.

3

Un altre cas que destaquem aquest 2021 és el d'un noi que el gener de 2020 va interposar una denúncia per maltractaments dins el CIE de Barcelona a través de les advocades d'Irídia i que dos dies després va ser deportat, de nou sense que se li prengués declaració malgrat haver-ho sol·licitat expressament al Jutjat competent. El Jutjat va arxivar el procediment emparant-se en la impossibilitat de prendre declaració al denunciant.

Posteriorment, arrel del seu retorn a Barcelona i d'un recurs per part d'Irídia, se li ha pogut prendre declaració presencialment. No obstant, en aquest cas denunciem que el Ministeri Fiscal mitjançant petició escrita ha sol·licitat al Jutjat que s'informi a la Subdelegació del Govern per tal que un cop se celebri el judici el denunciant sigui retornat al seu país d'origen.

Des d'Irídia, com no pot ser d'una altra manera, considerem molt greu i inacceptable que el Ministeri Fiscal, lluny de complir la seva funció d'exercir l'acció penal instant a l'autoritat judicial l'adopció de mesures cautelars i la pràctica de diligències per a esclarir els fets, molt especialment davant una denúncia de violència institucional contra una persona privada de llibertat sota custòdia policial, mostri una desatenció de les seves funcions. La Fiscalia ha demanat la conversió del procediment de delictes greus a delictes lleus de lesions i a més a més ha sol·licitat l'expulsió del denunciant, incorrent en una clara afectació al dret a la tutela judicial efectiva i absoluta inobservança dels drets humans relatius a la prohibició de la tortura i el deure de reparació a les víctimes.

La Fiscalia ha de ser garant dels drets fonamentals, però ha centrat la seva actuació en intentar promoure l'expulsió de la víctima en lloc de garantir la seva protecció.

Per acabar, destaquem que **4 anys més tard, al llarg d'aquest 2021, han acabat de declarar el total d'onze agents del Cos Nacional de Policia que estan sent investigats arrel d'una denúncia que vàries persones van interposar el setembre de 2017** on denunciaven haver patit agressions greus en diversos espais -sales i lavabos- del Centre on no hi havia càmeres de videovigilància com a represàlia per haver protagonitzat un intent de motí. Existeixen imatges d'algunes de les lesions dels denunciants -consistents en forts hematomes a les extremitats inferiors-; hi ha informes mèdics que deixen constància de les mateixes i recullen les manifestacions d'aquestes persones sobre les seves causes; i també gravacions de càmeres de videovigilància dels passadissos del Centre on es poden veure actuacions dels agents desproporcionades i antireglementàries amb cops de la defensa a zones per sobre de la cintura i inclús directes al cap.

Malgrat això, el Jutjat d'Instrucció número 30 (el mateix Jutjat que exerceix funcions de Jutjat de Control del CIE) va arxivar el cas, i va ser l'Audiència Provincial qui fa dos anys va obligar a la seva reobertura. Durant les seves declaracions, els onze agents investigats, entre els quals el seu superior jeràrquic, no han contestat a les preguntes de l'acusació particular d'Irídia: **han mantingut una versió exculpatòria de la seva actuació i han explicat que no només no van ser sancionats, sinó que van ser felicitats per la seva actuació el dia dels fets.**

Estem pendents que es pugui prendre declaració a una de les persones denunciants, que es troba al seu país d'origen, mitjançant videoconferència, tal i com va acordar l'Audiència Provincial de Barcelona arrel del recurs interposat per Irídia.

5. Aïllaments al CIE

A diferència del que succeeix en el règim penitenciari, les condicions de l'aïllament al CIE no estan regulades de manera concreta: no hi ha una normativa sobre quines són les causes que motiven una mesura tan greu com l'aïllament, ni en quines condicions s'ha de dur a terme. No obstant, hi ha constància que l'aïllament s'ha utilitzat en casos amb risc de suïcidi en la gestió de la pandèmia de la COVID-19, i també com a mesura sancionadora.

El Defensor del Poble, en el seu Informe Anual de 2019, després de visitar el CIE de Barcelona, va qualificar com a irregularitat l'ús de les cel·les d'aïllament del Centre indistintament per motius mèdics, de prevenció de suïcidi o com a peça de contenció personal.

“126. Merece la pena detenerse en el uso de la separación preventiva y su concreta aplicación en los CIEs visitados. Se observa un uso relativamente frecuente de la separación preventiva en cualquiera de sus vertientes, tanto por circunstancias regimentales como por razones asociadas al tratamiento.

En algún supuesto se ha advertido la utilización indistinta de esas habitaciones para ese doble uso, lo que a juicio de esta institución resulta inadecuado. Es el caso de la visita realizada al CIE de Barcelona, en el que se advirtió que las dos habitaciones de separación preventiva eran utilizadas indistintamente por razones médicas, prevención de suicidios o como pieza de contención personal.”

En aquest sentit, com s'ha comentat en apartats anteriors, la tardor de 2020 dues persones van denunciar haver estat aïllades dins el Centre per complir la quarantena de 10 dies relativa a les mesures sanitàries de la COVID-19 en unes condicions absolutament inhumanes i degradants; tant pel propi espai on es trobaven com pel tracte rebut per part d'alguns dels agents que els custodiaven. Un dels afectats explicava a la seva denúncia que havia estat aïllat les 24 hores del dia, durant 10 dies, en una cel·la molt petita sense cap tipus de moble, llit, lavabo, ni llum natural, com a mesura d'aïllament i confinament per d'haver resultat positiu de COVID-19.

Aquesta persona va protagonitzar diversos episodis autolítics i d'autolesions durant els 10 dies d'aïllament, i el seu estat de salut mental era extremadament delicat. Inclús en aquestes circumstàncies, després que la persona en qüestió s'autolesionés donant-se forts cops de cap contra les parets i finestres de la cel·la, va ser immobilitzada per 7 funcionaris, que li van aplicar una contenció mecànica lligant-lo de mans i peus al terra i posant-li un casc amb visera al cap durant més de 3 hores.

Malgrat la situació de salut mental que presentava la persona interna, i havent advertit el Servei Mèdic que el Centre no reunia les condicions perquè els interns poguessin fer la quarantena en condicions, se'l va mantenir en aïllament. A més, se li van practicar contencions mecàniques reiterades vegades sense disposar del mobiliari imprescindible per a fer aquest tipus de contencions garantint els drets de la persona, la seva integritat física i la seva dignitat humana.

Cal tenir en compte que el Reglament de funcionament i règim intern dels centres d'internament d'estrangers (Real Decret 162/2014, de 14 de març) estableix a l'article 57 que "Les habitacions destinades a l'aïllament provisional dels interns han de ser de característiques anàlogues a les ordinàries i, diàriament, mentre hi estiguin internats, han de ser objecte d'examen mèdic, i se n'ha d'emetre l'informe corresponent."

Foto: **Valentina Lazo** ↓

En el mateix sentit, les Regles de Nelson Mandela, les regles mínimes estàndard que les Nacions Unides estableixen per al tractament dels presos en relació a la **llum artificial** estableixen:

“Regla 14. En todo local donde vivan o trabajen reclusos: a) las ventanas serán suficientemente grandes para que puedan leer y trabajar con luz natural y estarán construidas de manera que pueda entrar aire fresco, haya o no ventilación artificial; b) la luz artificial será suficiente para que puedan leer y trabajar sin perjudicarse la vista.”

No obstant, el denunciant del cas que ens ocupa denunciava que “Tampoc hi havia llum. Només hi havia una finestra” i a les càmeres de videovigilància es pot observar que efectivament és així.

Cal destacar, així mateix, que és molt preocupant que s'hagi aplicat l'aïllament preventiu en cel·la al CIE de Barcelona fins en 72⁴ ocasions durant el 2020; mentre que en uns altres CIEs de l'Estat, com el de Madrid, es va aplicar tan sols en 6 ocasions. De fet el total d'aïllaments en el conjunt dels CIEs de l'Estat espanyol durant el 2020 va ser de 84 ocasions, de les quals 72 corresponen tan sols al CIE de Barcelona.

Igualment, en relació a les contencions mecàniques tampoc existeix o no s'ha fet públics uns protocols específics en relació a com s'han de realitzar dins el CIE. L'article 57 del Reglament de funcionament i règim intern dels Centres d'Internament d'Estrangers (Real Decret 162/2014, de 14 de març) estableix diverses previsions de caire genèric en relació a la necessitat que els mitjans de contenció física s'apliquin, quan no hi hagi una manera menys costosa d'actuar, durant el temps estrictament necessari i de manera proporcional, sense que puguin suposar una sanció encoberta.

Si ens fixem en la normativa penitenciària, sí que estan concretament regulades les contencions mecàniques mitjançant manilles, i tant en la normativa estatal com en la catalana es preveu que la durada no sigui superior a mitja hora. En canvi, en el cas exposat es va efectuar una contenció mecànica del tot irregular, amb

4. De l'Informe “Razón jurídica y sinrazón política” (2020) elaborat pel Servicio Jesuita a Migrantes (SJM), p.10. <https://sjme.org/wp-content/uploads/2021/06/Anexo-datos-estadisticos-informe-CIE-2020-SJM.pdf>

una durada de més de 3 hores, a una persona en una situació de crisi psicològica. Aquest fet podria constituir en si mateix un tracte cruel, inhumà i degradant.

En aquest punt resulta necessari recordar Marouane Abouobaida, que va suïcidar-se al 2019 en una cel·la d'aïllament del CIE de València després d'una hora i mitja en aïllament; o el cas de Mohamed Bouderbala, que va treure's la vida al desembre de 2017, també en una cel·la d'aïllament a Archidona (Màlaga). Així doncs, resulta de vital importància que tant l'aïllament i separació preventiva com les contencions mecàniques estiguin correctament regulades i controlades. És imprescindible realitzar una anàlisi del seu ús i que es limiti el seu ús així com que s'ampliïn els mecanismes de supervisió de l'aïllament.

Foto: **Valentina Lazo** ↓

6. Dret a la salut al CIE

Una de les principals violacions de drets que es produeixen al CIE de la Zona Franca de Barcelona és la vulneració del dret a la salut de les persones que s'hi troben internes.

El Ministeri de l'Interior ha externalitzat el Servei Sanitari del CIE a una empresa privada (Clínica Madrid) i, per tant, aquest no està integrat dins el sistema públic de salut.

Al llarg dels anys que portem monitorejant el CIE de Barcelona i representant persones que han denunciat patir-hi situacions de violència institucional en llargs procediments i investigacions judicials, Irídia hem tingut coneixement de **nombroses irregularitats i mancances presentades pel Servei Sanitari del CIE gestionat per la Clínica Madrid, que afecten els drets dels interns i dels professionals sanitaris que hi treballen.**

Per un costat, **els horaris d'atenció mèdica i d'infermeria són insuficients:** durant el migdia (14h a 16h) i durant tota la nit (20h a 10h) només hi ha servei d'infermeria. Això implica que si es produeix una situació de violència institucional durant la nit no és fins al dia següent que el metge pot realitzar l'exploració i conseqüent informe de lesions per tal de comunicar-ho al Jutjat de Guàrdia (prova essencial per a qualsevol denúncia de presumptes maltractaments). Així mateix, hi ha una clara mancança d'intèrprets (durant la nit i durant el migdia) així com de traducció de la documentació sanitària que s'entrega als interns. Tampoc es garanteix correctament la protecció de dades dels mateixos a través d'una base de dades adequada a la normativa existent.

Existeixen dificultats i **interferències per part de la Direcció policial del Centre** en la realització de derivacions hospitalàries, transports sanitaris i comunicacions amb els serveis d'emergències mèdiques. Hi ha una **manca de formació** actualitzada del personal sanitari i una manca important de protocols propis i específics, o guies clíniques, per al tractament i abordatge de malalties adaptats a la tipologia del Centre, així com a la Comunitat Autònoma de Catalunya.

Més enllà de les mancances i irregularitats senyalades, resulta de vital importància que el Servei Sanitari del CIE no estigui a càrrec d'una empresa privada per tal

de **garantir la màxima independència dels professionals sanitaris que hi treballen davant un presumpte cas de violència institucional** per part dels agents policials que custodien el Centre. En aquest sentit, cal tenir en compte que el Centre d'Internament d'Estrangers està dirigit pel mateix cos policial que té encarregada la custòdia dels interns. Així doncs, el Director del Centre és un agent policial del Cos Nacional de Policia amb rang d'inspector en cap. Davant d'una eventual situació de violència institucional, el fet que el lloc de treball dels professionals sanitaris estigui sotmès al rendiment econòmic d'una empresa que ha de guanyar un concurs públic podria comprometre la seva independència. En qualsevol cas, aquest fet no és desitjable a efectes de garantir la màxima diligència en l'actuació del personal sanitari davant un eventual cas de violència institucional.

Així doncs, la gestió privada de la salut dels interns dificulta la transparència i el rendiment de comptes, fet que en alguns casos ha derivat en pràctiques irregulars. Com a mostra d'aquesta afirmació, és destacable un cas concret en què l'Audiència Provincial de Barcelona, en una resolució de 19 de desembre de 2020, va posar de manifest que a l'informe mèdic que havia fet el servei sanitari del CIE a una persona interna denunciant de maltractaments no s'hi feia constar cap tipus de lesió, malgrat que a les imatges i càmeres de videovigilància aportades a la causa s'evidenciava l'existència d'una agressió. L'Audiència Provincial conclouia: "això posa en dubte l'exhaustivitat del reconeixement i el seu ajustament a les exigències del Protocol d'Istanbul".

D'igual manera, en el mateix cas, a l'informe mèdic en qüestió realitzat pel Servei Sanitari del CIE no s'identificaven els facultatius que van reconèixer la persona denunciant, figurant-hi únicament la referència genèrica "*Servicio Médico CIE Barcelona*", qüestió que l'Audiència Provincial titllava directament de pràctica irregular.

Cal destacar que, **en el cas dels Centres Penitenciaris, des de 2014 és el Servei Català de la Salut qui s'encarrega de l'assistència sanitària**. Així doncs, els professionals de medicina de família, infermeria i auxiliars d'infermeria que treballaven als serveis penitenciaris es van poder integrar a la xarxa de l'Institut Català de la Salut (ICS) en compliment de la Llei de Cohesió, que establia que **qualsevol ciutadà que resideixi a Catalunya ha de ser atès per la xarxa pú-**

blica, per tant la gestió de l'atenció sanitària als centres penitenciaris havia de passar a ser de l'ICS.

L'any 2006 es va publicar un Decret que disposava que el Departament de Salut havia d'assumir les funcions en matèria de salut de les persones privades de llibertat i dels menors i joves internats en centres de justícia juvenil (Decret 329/2006, de 5 de setembre, pel qual s'aprova el Reglament d'organització i funcionament dels serveis d'execució penal a Catalunya, s'incorpora la previsió que l'assistència sanitària a les persones internes es faci pel servei públic de salut). Des d'aquell moment els Departaments de Justícia i Salut van treballar en la creació d'un model assistencial en salut penitenciària adequat a les necessitats específiques de la situació de la població penitenciària que va entrar en funcionament l'any 2014.

Amb aquest canvi es garantia la prestació d'una atenció sanitària completa a la població penitenciària, que passava a disposar de la mateixa carta assistencial que qualsevol usuari d'un centre d'atenció primària, incloses les activitats comunitàries i de prevenció que s'hi preveuen.

Aquest fet va permetre incorporar noves eines i serveis que facilitaven la tasca dels professionals i al mateix temps milloraven l'atenció als reclusos: per exemple, un sistema informàtic que permet que els sanitaris puguin accedir a la informació clínica que s'hagi generat sobre el pacient abans del seu ingrés al centre, tan a nivell hospitalari com a l'atenció primària. Aquest fet seria de molta utilitat en el cas del CIE, tenint en compte que una gran part de la població que s'hi interna porta anys residint a Catalunya.

Un altre element que va determinar aquest canvi en el cas dels Centres Penitenciaris és la formació constant i actualitzada dels professionals de la salut en funció dels requisits sanitaris del moment i el lloc. És per tot això, que seguint l'exemple del que es va fer en l'àmbit de les presons al 2014, en l'apartat de recomanacions instem a la Generalitat de Catalunya a sol·licitar al Ministeri de l'Interior del Govern Espanyol que el Servei Català de la Salut es faci càrrec de la Sanitat al CIE de la Zona Franca de Barcelona, a efectes de garantir l'assistència sanitària de les persones internes en les mateixes condicions que la resta de la població.

7. Conclusions

- 1.** Existeixen grans dificultats a l'hora d'obtenir, aclarir i comparar dades quantitatives referents a les deportacions i als internaments als CIEs. La manca de xifres i el fet que no es publiquin de forma periòdica ni sistematitzada és una manca de transparència que dificulta el monitoratge de les organitzacions de drets humans i impedeix la rendició de comptes per part de l'Estat.
- 2.** Una de les principals vulneracions de drets, intrínseca al sistema de deportació, és el llarg temps de vigència de les ordres d'expulsió. Aquestes porten aparellades una prohibició d'entrada al territori espanyol per un període que oscil·la entre un i deu anys. Aquestes ordres són efectives durant el període de vigència de la prohibició d'entrada i durant dos anys més. Durant el temps de vigència de l'ordre d'expulsió, el projecte vital de les persones evoluciona: en molts casos tenen fills/es, parelles, feines, estudis, etc. Això genera una gran indefensió i flagrants vulneracions al dret a la vida en família (protegit per l'article 8 del Conveni Europeu de Drets Humans). En moltes ocasions, les deportacions produeixen separacions de famílies, sense que això importi a l'executiu a l'hora dur-les a terme.
- 3.** Els CIEs són espais de privació de llibertat en els quals s'interna a persones que compten amb una ordre de devolució o d'expulsió sobre la base de la decisió d'un Jutjat d'Instrucció. El sistema de defensa d'ofici té deficiències estructurals a l'hora de garantir el dret de defensa, a causa de la distància física entre l'advocat i la persona internada, l'absència de mecanismes de videoconferències, i el fet que la traducció no estigui garantida en les comunicacions entre aquesta persona i la seva representació lletrada.
- 4.** A diferència d'altres CIEs de l'Estat Espanyol, a Barcelona, des d'octubre de 2020 fins al mes de juny del 2021 van estar totalment prohibides les visites de familiars i ONGs; malgrat l'aixecament de restriccions per la pandèmia i la insistent demanda de les entitats de drets humans. El dret de defensa de les persones internes -que ja es troba afectat normalment en molts dels casos perquè els seus advocats d'estrangeria es troben a centenars de quilòmetres- s'ha vist greument afectat aquest any.

5. En els casos de denúncia de situacions de violència institucional, la major part dels Jutjats no avaluen de manera correcta i urgent les mesures cautelars que se sol·liciten per evitar que la deportació anticipada d'un denunciant suposi l'arxivament del cas. Davant d'aquesta situació, i malgrat que des del Deganat dels Jutjats de Barcelona s'han enviat recomanacions en què ha participat Irídia, no s'han produït canvis en la situació, amb comptades excepcions.

6. Al llarg d'aquest 2021 la tasca de monitoratge que realitza Irídia al CIE de la Zona Franca de Barcelona s'ha vist profundament obstaculitzada per la restricció i limitació de visites a persones que havien sol·licitat entrevistar-se amb les advocades del nostre Servei: s'han realitzat un total de cinc visites i no s'ha interposat cap denúncia nova per situacions de violència institucional.

7. El sistema de Jutjats de Control del CIE generat a la Llei orgànica d'Estrangeria aprovada l'any 2009, no és a la pràctica un sistema prou garantista per a la protecció dels drets de les persones internes. El seu funcionament no reglat, sense un marc jurisdiccional i de competències clar el fa insuficient per a la garantia de drets. Així mateix, no s'ha establert el sistema de recursos davant les resolucions d'aquests Jutjats. La falta de regulació de la jurisdicció de control del CIE comporta en moltes ocasions la indefensió de les persones internes i, per tant, és una anomalia que cal corregir.

8. A diferència del que succeeix en el règim penitenciari, les condicions de l'aïllament al CIE no estan regulades de manera concreta: no hi ha una normativa sobre quines són les causes que motiven una mesura tan greu com l'aïllament, ni en quines condicions s'ha de dur a terme. No obstant, hi ha constància que s'ha utilitzat en casos amb risc de suïcidi en la gestió de la pandèmia de la COVID-19, i també com a mesura sancionadora.

9. Cal destacar, així mateix, que és molt preocupant que s'hagi aplicat l'aïllament preventiu en cel·la al CIE de Barcelona en fins a 72⁵ ocasions durant el 2020; mentre que en uns altres CIEs de l'Estat, com el de Madrid, es va

5. De l'Informe "Razón jurídica y sinrazón política" (2020) elaborat pel Servicio Jesuita a Migrantes (SJM), p.10. <https://sjme.org/wp-content/uploads/2021/06/Anexo-datos-estadisticos-informe-CIE-2020-SJM.pdf>

aplicar tan sols en 6 ocasions. De fet, el total d'aïllaments en el conjunt dels CIEs de l'Estat espanyol durant 2020 va ser de 84 ocasions, de les quals 72 es van donar al CIE de Barcelona.

10. Les mesures de contenció s'han aplicat, en molts casos, com a mecanisme punitiu, perllongades més temps de l'imprescindible i dutes a terme en posicions perilloses per a la salut de les persones.

11. Una de les principals violacions de drets que es produeixen al CIE de la Zona Franca de Barcelona és la vulneració del dret a la salut de les persones que s'hi troben internes. El Ministeri de l'Interior ha externalitzat el Servei Sanitari del CIE a una empresa privada i, per tant, no està integrat dins el sistema públic de salut. Irídia, al llarg dels anys que portem monitorejant el CIE de la Zona Franca de Barcelona i representant persones que han denunciat patir-hi situacions de violència institucional en llargs procediments i investigacions judicials, hem tingut coneixement de nombroses irregularitats i mancances del servei sanitari del CIE gestionat per la Clínica Madrid que afecten els drets dels interns així com dels professionals sanitaris que hi treballen.

8. Recomanacions

1. Que es generi un sistema de recollida de dades estadístiques transparent i accessible en relació a les deportacions, que mostri mensualment les següents dades, desagregades sobre la base de l'edat, el gènere i la nacionalitat:

- el nombre de persones identificades, detingudes en relació a motius d'estrangeria
- el nombre d'expedients de denegació d'entrada, devolució i expulsió
- el nombre de persones internades als CIE
- el nombre de persones deportades

2. Que es dugui a terme un procés extraordinari i urgent de regularització de les persones migrants residents a l'Estat espanyol que promogui un marc de protecció social i jurídica, especialment davant l'actual situació d'emergència sanitària, i que, al mateix temps, posi fi a la situació d'irregularitat a la qual l'actual normativa d'estrangeria ha abocat prop de 500.000 persones.

3. Que es derogui la Llei d'Estrangeria i s'aprovi una llei de gestió dels processos migratoris respectuosa amb els drets humans, així com una llei integral contra el racisme i contra totes les formes de discriminació. Aquesta normativa ha de basar-se en els següents punts:

a. Que es generin vies d'entrada legals i segures, a través de les quals les persones puguin accedir a l'Estat espanyol, ja sigui per sol·licitar protecció internacional com per altres motius relacionats amb els seus projectes vitals.

b. Que es flexibilitzin els supòsits d'accés a la regularització, adaptant-los a la realitat social, amb la finalitat de garantir l'accés als drets de les persones que resideixen i desenvolupen el seu projecte vital a l'Estat espanyol. En concret, que es regulin els següents supòsits:

i. Que s'estableixi que, quan les persones tinguin una oferta de feina,

sigui suficient portar un any residint a l'Estat espanyol per a accedir al permís de residència i treball.

ii. Que en cas que es generi un règim sancionador davant l'estada no regularitzada a l'Estat espanyol, la deportació es configuri com una mesura d'ultima ratio, completament excepcional.

iii. Que s'elimini la possibilitat d'internar preventivament i cautelar al CIE a les persones en situació administrativa irregular amb caràcter previ a la deportació.

4. Que s'aprovi i s'implementi un protocol contra la discriminació ètnico-racial durant les actuacions dels cossos i forces de seguretat de l'Estat (CFSE), amb la finalitat que pràctiques com les identificacions per perfil ètnico-racial es prohibeixin i s'erradiquin. Que s'incorporin mecanismes d'actuació que comportin la justificació clara, a través de formularis, de qualsevol identificació policial. Així mateix, que es dugui a terme un pla de formació als cossos policials per assegurar la correcta implementació del protocol en les seves actuacions.

5. Que s'aprovi una llei reguladora de la Jurisdicció de Control dels Centres d'Internament d'Estrangers/as en la qual es regulin els procediments, els terminis i les vies de recurs, així com totes les qüestions relacionades amb una jurisdicció que en l'actualitat està completament desregulada.

6. Que el Consell General del Poder Judicial o, en defecte d'això, el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, elabori una guia de bones pràctiques per implementar als jutjats en casos de denúncies de tortura i/o maltractament a l'interior del CIE, per tal que es respecti el dret de les persones internes a la tutela judicial efectiva; duent a terme les diligències urgents necessàries per investigar els fets denunciats, incloent-hi la suspensió de la deportació mentre no es puguin desenvolupar.

7. Que es limiti el temps de vigència de les ordres d'expulsió, establint la seva caducitat en un temps màxim de dos anys, sense que es tingui en compte a l'efecte de caducitat el període de prohibició d'entrada, el qual també hauria de reduir-se.

8. Que es garanteixi la correcta assistència lletrada presencial per part d'advocats d'ofici a les persones internes als CIE, així com l'existència d'un servei de traducció que cobreixi el conjunt de l'assistència lletrada i que inclogui les reunions entre la persona i la seva representació. Així mateix, que es retorni al sistema establert a la resolució de 27 de juny de 2013, considerant com a designa l'acceptació de la visita del lletrat o lletrada per part de l'intern, per garantir el dret de defensa de les persones internes.

9. Que es generi un sistema de traducció i interpretació permanent als CIEs adaptat a la realitat lingüística de les persones internes, per així garantir el dret a la defensa, a l'asil, i a la salut i per a garantir la protecció de víctimes de tràfic i de persones menors que han estat internades malgrat la seva condició.

10. Que es garanteixi la comunicació de l'execució de la deportació per part de l'administració a la persona interna en un CIE amb una antelació mínima de setanta-dues hores.

11. Que es derogui el protocol del Cos Nacional de Policia per al transport de persones en els processos de repatriació i per al trasllat de persones detingudes per via aèria o marítima, aprovat el 2007, amb la finalitat d'evitar en tot cas les contencions mecàniques de tot el cos, així com prohibint de manera explícita les sedacions forçoses.

12. Que la Generalitat de Catalunya sol·liciti al Ministeri de l'Interior del Govern Espanyol que el Servei Català de la Salut es faci càrrec de la Sanitat al CIE de la Zona Franca de Barcelona, a efectes de garantir l'assistència sanitària de les persones internes en les mateixes condicions que les del conjunt de la resta de la població.

13. Que s'elabori una instrucció per a regular l'aïllament al CIE, generant un sistema en el qual el seu ús estigui completament restringit: tant en les ocasions en què s'utilitzen com en la durada d'aquestes. Recomanem que el temps d'aïllament en cel·la no sigui superior a l'imprescindible i que en tot cas que no superi les 24 hores. Així mateix és necessari que es dugui a terme una adequació de les cel·les d'aïllament provisional perquè tinguin condicions dignes; i que en cap cas s'apliquin aïllaments provisionals a persones per motius de salut. Aquestes persones han de ser derivades a recursos sanitaris.

14. Que s'elabori una instrucció per a regular les contencions al CIE. Les contencions, tal com recomanen organitzacions internacionals com el Comitè Europeu per a la Prevenció de la Tortura del Consell d'Europa, han de realitzar-se de manera limitada, pel temps mínim imprescindible, amb mitjans que siguin mínimament lesius i que en cap cas superin els 30 minuts de durada. En tot cas, és necessari que s'encamini la regulació cap a una política de contencions zero, tal com s'està aplicant en institucions psiquiàtriques i en presons. ■

Irīdia
